

lege, quia tanquam filij ex amore & charitate uiuimus secundum legem. Hoc sensu Apostolus 1. Corinth. 9. 21. negat se esse sub lege, & affirmat se esse in lege. Et D. Augustinus in libro de continentia cap. 3. explicans illud Apostoli: *Non estis sub lege, sed sub gratia*, sic habet: *Non sumus sub lege bonum quidem iubente, non tamen dante; sed sumus sub gratia, quae id, quod lex iubet, faciens nos amare, potest liberis imperare.* Et in libro de Natura & Gratia cap. 57. *Si Spiritu ducimini, non estis sub lege, utique lege, quae timorem inculcit, non tribuit Charitatem.* Illud Apostoli, quod aduersarij obiiciunt: *Iusto non est lex posita*, facile explicatur ex dictis. Tamen si enim lex, secundum se spectata, aequè posita sit iustis & iniustis (utrisque enim praescribit lex, quid faciendum aut omittendum sit) non tamen poena legis imponitur iustis, qui ex amore legem seruant; sed iniustis, qui legem prauaricantur. Hoc sensu dixit idem Apostolus ad Galatas tertio, uersu decimonono. *Quid igitur lex? Propter transgressionem posita est.* Vide Augustinum in libro de spiritu & littera capite decimo.

CAPVT

CAPVT VI.

De Synagoga ueteris Testamenti.

I.

NOMEN Synagogæ sumitur tribus modis in Scriptura. Primò, pro tota congregatione, seu Ecclesia Iudæorum. Numer. 27. 20. *Audiat eum omnis Synagoga filiorum Israël.* Et Ecclesiast. 50. 15. *Coram omni Synagoga Israël.* Et alibi sæpe. Et hoc sensu fuit typus seu figura Ecclesiæ Christi, ut postea explicabo.

Secundò, pro congregatione seu conuentu malorum. Psal. 85. 14. *Deus, iniqui surrexerunt super me, & Synagoga potentium, quaesierunt animam meam, & non proposuerunt te in conspectu suo.* Et Ecclesiast. 3. 30. *Synagoga superbiorum non erit sanitas.* Et Apoc. 2. 9. *Blasphemaris ab his, qui se dicunt Iudæos esse, & non sunt, sed sunt Synagoga Sathanae.* Et cap. 3. 9. *Ecce dabo de Synagoga Sathanae, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur.*

Tertiò, pro quibusdam ædificiis seu domibus, in quibus Iudæi singulis Sabbathis solent Scripturam legere & explicare. De his frequens est mentio in Euangelio. Matth. 4. 23. *Circuibat Iesus totam Galilaam, docens in Synagogis eorum.* Et Marci 1. 21. *Et Sabbathis ingressus in Synagogam docebat eos.* Et Lucæ 4. 17. *Intrauit secundum consuetudinem suam die Sabbathi in Synagogam, & surrexit legere, & traditus est illi liber Isaie Propheta.* Et Ioan. 9. 22. *Iam conspirauerunt Iudæi, ut si quis eum confiteretur esse*

Christum, extra Synagogam fieret, id est, interdiceretur publicis conuentibus, qui in Synagoga celebrabantur. Quod nos dicimus, Excommunicari.

2. Nos hîc agimus de Synagoga primo modo sumpta, id est, de tota Iudæorum congregatione, seu Ecclesia, quatenus constabat ex populo, & Sacerdotibus. Et quæritur. 1. An fuerit visibilis. 2. An aliquando errauerit, vel defecerit à fide. 3. An fuerit figura Ecclesiæ Christi. 4. An fuerit tam perfecta, quam Ecclesia Christi est. De Synagoga tertio modo sumpta, dicam aliquid cap. 12.

QVÆSTIO I.

An Synagoga fuerit visibilis?

1. **D**E Synagoga statuendum est, sicut de qualibet communitate vel Republica: In qua tria spectari possunt. Primò, Multitudo seu collectio eorum hominû, qui in Republica sunt. Secundò, Externum regimen, quo Magistratus politicus gubernat suos subditos. Tertio, Interna affectio, qua subditi inter se, & cum suo Magistratu, tanquam membra cum capite, vniuntur. Duo priora sunt visibilia, & externis sensibus percipiuntur. Tertium est inuisibile. Nam externis oculis videmus Ciues & Magistratum, qui in Republica sunt: Videmus externam politiam & gubernationem: sed non videmus internum affectum, quem quisque habet, aut habere debet.

2. Idem dico de Synagoga. Tria in ea spectari pote

poterant. Primò, Multitudo seu collectio Iudæorum, qui erant in Synagoga. Secundò, Externum regimen Ecclesiasticum, Sacrificia, Sacramenta, Purificationes, Oblationes, & similes ceremoniæ Mosaicæ. Tertio, Interna Fides & Charitas, qua omnes vel erant, vel esse debebant inter se vniti. Duo priora erant visibilia; tertium inuisibile.

3. Idem de Ecclesia Christi. Sunt in ea visibiles Christiani: est visibile regimen, quo Prælati gubernant suos subditos, docendo, hortando, iudicando, puniendo, Sacramenta administrando. Est interna fides & charitas, qua inter se coniuncti sunt. Vnde sequitur, non aliter de Synagoga & Ecclesia, quam de Republica vel ciuitate statuendum esse. Sicut ergo absolutè loquendo, rectè dicimus, Rempubicam Venetam, aut Ciuitatem Viennensem esse visibilem & conspicuam: Ita similiter Synagogam & Ecclesiam esse visibilem & conspicuam. Est enim par ratio, vt explicatum est.

QVÆSTIO II.

An Synagoga aliquando errauerit, vel à fide defecèrit?

1. **L**Vtherani & Calvinistæ docent, sæpè illam errasse, & à fide defecisse. Primò, tempore Moysis, quando Aaron cum toto populo adorauit vitulum. (Exodi 32. 4.) Secundò, tempore Heliæ, quando nullus mansit fidelis, nisi solus Heliæ, vt ipsemet conqueritur 3. Regum 19. 14.

Derelictus

Derelictus sum ego solus, & querunt animam meam. Tertio, tempore Isaia & Ieremia, quando omnes recesserunt à Deo, Isaia 1. 3. *Cognouit bos possessorem suum, & Asinus praesepe Domini sui: Israël autem me non cognouit.* Et Ieremia 2. 13. *Duo mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aqua viva, & foderunt sibi cisternas dissipatas, qua continere non valent aquas.* Et 2. Paralipomenon 15. 3. *Transibunt multi dies in Israël absque Deo vero, & absque Sacerdote, Doctore, & absque lege.* Quarto, tempore passionis Christi, quando tota Synagoga cum omnibus ceremoniis suis expirauit.

2. Respondeo. Hic multa afferuntur, quæ examinanda sunt. Primum est, Synagogam tempore Moysis in adorando vitulo defecisse à fide. Falsum est. Non defecit tota Synagoga, sed pars eius. Non enim defecit Moyses, nec Leuitæ & Sacerdotes, vt patet ex illo Exodi 32. 36. *Videns ergo Moyses populum, ait: Si quis est Domini, iungatur mihi. Congregatique sunt ad eum omnes filij Leui.* Erant autem filij Leui viginti duo millia, vt habetur Num. 3. 39.

3. Alterum est, Synagogam tempore Helia, Isaia, Ieremia defecisse à fide. Hic opus est distinctione. Nam duo regna pertinebant ad Synagogam: Alterum Iuda, quod constabat duabus; alterum Israël, quod constabat decem tribubus. Hoc posterius statim à principio, sub primo Rege Ieroboam, defecit à vera fide, & publicè cœpit idola adorare. (3. Regum 12. 28.) & in eo statu permansit vsque ad captiuitatem, iuxta illud 4. Regum 17. 22. *Ambulauerunt filij Israël in vniuersis peccatis Ieroboam, qua fecerat, & non recesserunt ab eis, vsquequo Dominus auferret Israël à facie sua in Assyrios.* Nihilominus

minus semper aliqui fuerunt in illo regno, qui abstinerent ab Idololatria, & verum DEVM agnoscerent, etiam tempore Helia.

Nam cum ipse putaret se solum relictum esse in cultu veri Dei, audiuit responsum à Domino 3. Regum 19. 18. *Dereliqui tibi in Israël septem milia virorum, quorum genua non sunt incuruata ante Baal.* Et similiter de Tobia legimus Tobia 1. 5. *Cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Ieroboam fecerat Rex Israël, hic solus fugiebat consortia omnium: sed pergebat in Ierusalem, ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israël.*

4. In regno Iuda aliter res habuit. Nam aliqui Reges fuerunt boni & cultores veri Dei, vt Asa, Iosaphat, Azarias, Ioathan, Ezechias, & Iosias, sub quibus vera religio, vel restaurata, vel conseruata est. Alij mali & idololatræ, vt Achaz, Manasses, Amon. Alij denique non quidem idololatræ, sed tamen mali. Semper tamen in templo Salomonis videtur mansisse vsus sacrificiorum secundum legem Mosaicam, vsque ad captiuitatem Babylonicam, vt colligitur ex illis verbis 2. Machab. 1. 19. *Cum in Persidem ducerentur Patres nostri, Sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat puenus altus & sicus.* Loquitur de igne cœlitus à Deo missio, quo utebantur Sacerdotes in quotidianis sacrificiis. (Leuit. 9. & 10.) Igitur ignis ille fuit conseruatus in templo, vsque ad illud tempus, quo Iudæi in Persidem captiui adducebantur.

5. Tertium est, Synagogam tempore Christi expirasse. Hoc verum est, non quod tunc defecit à vera fide, quam antea profitebatur; sed quia

tunc

tunc repudiata est cum suis ceremoniis & sacrificiis; ac in eius locum successit Ecclesia Christi. Vbi obiter notandum est, potuisse hæc quinque spectari in Synagoga. 1. Legem Mosaicam. 2. Prophetiam de Christo. 3. Sacerdotium & sacrificia legalia. 4. Supremam potestatem iudicariam, quæ erat in Pontifice & Concilio. 5. Infallibilem DEI assistentiam, quæ illi potestati erat annexa. Quando & quomodo singula expirauerint, dicam paucis.

6. Lex Mosaica, quoad obligationem, abrogata est in morte Christi, ut docet S. Thom. in 1. 2. q. 103. art. 3. ad 2. & alij passim. Tunc enim amisit vim obligandi; quia tunc *velum templi scissum in duas partes, a summo vsque deorsum.* (Matth. 27. 51.) Et tunc Christus dixit in Cruce, *Consummatum est.* Vnde sequitur, ante mortem Christi viguisse simul legem Mosaicam & Euangelicam: post mortem, solam Euangelicam.

7. Prophetia de Christo fuit multiplex: Alia de venturo Christo in hunc mundum; alia de eius doctrina & miraculis; alia de morte & passione; alia de descensu ad inferos; alia de resurrectione. Vnaquæque earum tunc expirauit, quando impletum fuit id, quod per eam prædicebatur, v. g. Prophetia de venturo Christo, expirauit per aduentum Christi. Matth. 11. 13. *Lex & Propheta vsque ad Ioannem.* Et sic deinceps.

8. Sacrificia legalia sunt etiam abrogata per mortem Christi, sicut Lex Mosaica. Quod maxime verum est de cruentis sacrificiis, in quibus mactabantur animalia. Erant enim figuræ seu umbræ cruenti sacrificij, quo Christus in ara Crucis

erat

erat mactandus. Itaque adueniente hoc sacrificio, necesse fuit illa expirare: sicut adueniente sole, facessunt tenebræ.

9. Suprema potestas iudiciaria, itemque diuina assistentia illi annexa, non videtur simul seu eodem momento tota expirasse; sed successiuè, & quasi per partes. Nam primò certum est, CHRISTVM habuisse maiorem potestatem iudicariam, & vberiore Deum assistentiam, quam habuerit Pontifex in veteri Testamento, iuxta illud Matthæi 28. 18. *Data est mihi omnis potestas in celo & in terra.* Itaque Pontifex, respectu Christi, non potuit amplius habere supremam; tamen habuerit supremam in suo ordine ac statu.

10. Deinde, Assistentia diuina paulatim subtracta est. Quod facillè ostendi potest in iis Conciliis, quæ post Christi Natiuitatem à Pontifice & Sacerdotibus celebrata sunt. Tria potissimum recensbo. Primum tempore Herodis, quando tres Magi venerunt Hierosolymam. Alterum, tempore Lazari resuscitati, quando disputabatur, quid de CHRISTO tot miracula faciente, statuendum esset. Tertium, tempore captiuitatis CHRISTI, quando à Caipha ad mortem condemnatus est. In primo mansit integra assistentia diuina; in altero diminuta est, in tertio penitus sublata. Quod sic demonstro.

11. Primum Concilium conuocatum est propter Herodem, qui à Principibus Sacerdotum sciscitabatur, vbi CHRISTVS, iuxta Prophetarum vaticinia, esset nasciturus? Matthæi 2. 4. Et responsum est: *In Bethleem Iuda. Sic enim scriptum est per Prophetam: Et in Bethleem terra Iuda, nequaquam*

minima

minima es in Principibus Iuda. Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Israel. Quæ decisio fuit vera & infallibilis, ac proinde ex vera & infallibili DEI assistentia profecta.

12. Alterum celebratum fuit ea occasione miraculi, quo CHRISTVS Lazarum resuscitavit, Ioan. II. 47. Collegerant ergo Pontifices & Pharisei concilium, & dicebant: Quid facimus? Quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem. Vnus autem ex ipsis, Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quicquam, nec cogitatis, quia expedit vobis, ut vnus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. Hoc autem à semetipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni illius, prophetavit, quod Iesus moriturus esset pro gente, &c. Ex his verbis manifestè constat, Caipham ex vna parte errasse, ex altera non errasse: Et partim ex odio, more humano, partim ex assistentiâ Spiritus sancti, more prophetico, locutū esse. In eo errabat, quod Christum innocentem morti adiudicaret: Et hoc ex invidia & æmulatione. (Matth. 27. 18.) In eo non errabat, quod prædiceret Christum moriturum pro salute Iudæorum: Et hoc non ex semetipso, id est, ex proprio iudicio & affectu humano, sed ex diuino instinctu, qui Pontifici ratione sui officij solet assistere.

13. Tertium celebratum fuit instante Christi passione, Matth. 26. 57. Vbi Sacerdotes querebant falsum testimonium contra Iesum, ut eum morti traderent. Et tandem lata est hæc sententia: Reus est mortis. Quæ sine dubio fuit iniqua; nec villo modo à Deo inspirata, sed potius à Diabolo, ut iam an-

tea dictum erat à Christo, Ioann. 8. 44. Vos ex patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis facere: ille homicida erat ab initio. Nec quicquam in illo Concilio gestum est, ex quo constare possit, diuinam assistentiam adfuisse.

QVÆSTIO III.

An Synagoga fuerit figura Ecclesie Christi?

1. **I**N figura duo spectari debent. Primò, quod representet rem figuratā, quo pacto cruenta sacrificia Mosaica repræsentabant cruentum sacrificium Christi in Cruce. Secundò, quod sit imperfectior re figurata, sicut umbra est imperfectior, quam corpus; & rudis delineatio imaginis est imperfectior, quam ipsa imago consummata; & vetus Testamentum est imperfectius, quam nouum. Vtrumque accommodandum est Synagogæ, respectu Ecclesiæ.

2. Primò ergo quaritur, in quo Synagoga representauerit Ecclesiam? Respondeo. In his punctis. Primò, Sicut Synagoga ædificata fuit à Moyse, qui erat famulus Dei; ita Ecclesia à Christo, qui est Filius Dei. (Hebr. 3. vers. 5.) Secundò, Sicut Moyse fuit primus Monarcha seu visibile caput Synagogæ; ita Christus Ecclesiæ. (Ephes. 5. vers. 23.) Tertiò, sicut Synagoga post mortem Moysis semper gubernata fuit ab vno visibili capite, nempe à Pontifice, sic etiam Ecclesia post mortem Christi. (Ioann. 21. 17. *Pasce oues meas.*) Quartò, sicut Synagoga habuit sua Sacramenta, sacrificia, & alias ceremonias ad cultum Dei pertinentes; sic

etiam habet Ecclesia. Quintò, sicut Synagoga fuit visibilis, quoad externam populi gubernationem, & inuisibilis, quoad internam fidem; ita etiam Ecclesia.

3. Hic notandú est, sicut Synagoga fuit figura Ecclesiæ, vt iam dixi, ita Moyses fuisse figuram Christi. Est auté multiplex analogia inter vtrumque. Primò, Vterque natus est in aliena terra: Moyses in Ægypto; Christus in Bethlehem. Secundò, Moyses positus est in fiscella: Christus in præsepio. Tertiò, Rex Pharaon persecutus est Moysen, & reliquos infantes Hebræorum in Ægypto: Rex Herodes persecutus est Christum, & reliquos infantes in Bethlehem. Quartò, Moyses eduxit populum ex seruitute Ægypti: Christus ex seruitute Diaboli. Quintò, Moyses duxit populum per mare rubrum: Christus per Baptismum. Sextò, Moyses fuit mediator veteris Testamenti: Christus noui. Septimò, Moyses dedit legem veterem: Christus nouam seu Euangelicam. Octauò, Moyses, antequam daret legem, ieiunauit quadraginta diebus: Christus similiter. Nonò, Moyses accepit sponsam Æthiopiassam: Christus sponsam Ecclesiam, de qua scriptum est, *Nigra sum, sed formosa*. Decimò, Moyses instituit septuaginta seniores: Christus septuaginta Discipulos. Vndecimò, Moyses misit duodecim exploratores in Palæstinam: Christus duodecim Apostolos in orbem vniuersum. Duodecimò, Moyses per virgam suam fecit magna miracula: Christus maiora per lignum Crucis.

Q V Æ

QVÆSTIO IV.

An Synagoga fuerit tam perfecta, quàm Ecclesia Christi?

1. **R**espondeo. In multis fuit imperfectior. Primò, Synagoga fuit ancilla: Ecclesia est Domina. Galat. 4. vers. 31. *Non sumus ancilla filij, sed libera*. Secundò, Synagoga, quia erat ancilla, fuit repudiata: Ecclesia, cum sit Domina, numquam repudiabitur. De illa dictum est. Galat. quarto, versu trigesimo. *Eiice ancillam & filium eius*. De hac verò Isaiæ 54.4. *Noli timere, quia non confunderis, neque erubesces*. Tertiò, Synagoga habuit Prophetas & Sacerdotes, per quos Deus populo loquebatur: Ecclesia habet ipsum filium Dei incarnatum, qui in propria persona locutus est nobis. (Hebræorum 1.2.) Quartò, Synagoga accepit à Moysè nudam legem præcipientem: Ecclesia accepit à CHRISTO legem præcipientem, & gratiam adiuuantem. (Ioann. primo, versu decimo septimo.) Quintò, Synagoga fuit exigua, & intra Palæstinæ terminos comprehensa: Ecclesia est Catholica & toto orbe diffusa. (Marci 16.15. Et Romanorum 10.18.) Sextò, Synagoga non fuit mater omnium fidelium, sed tantum aliquorum; quia multi fideles extra Synagogam saluabantur, vt Niniuitæ, de quibus Matth. 12.41. Ecclesia est mater omnium fidelium, & nemo extra illam saluari potest.

2. Hoc pulchrè ostendit Augustinus libro de vnitatem Ecclesiæ, cap. 19. cum ait: *Ad ipsam salutem ac vitam eternam nemo peruenit, nisi qui habet ca-*

qui Christum. Habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in eius corpore fuerit. quod est Ecclesia. Quod etiam variis rationibus confirmat sermone 181. de tempore. 1. Quia in sola Ecclesia immolatur hostia Saluatoris. 2. In sola vinea laborantes accipiunt mercedem denarij. 3. Omnes, qui extra Arcam Noë fuerunt, diluuiio extincti sunt. 4. Membrum, quod non manet in corpore, vitam habere non potest. Quintò, Ramus præcisus ab arbore, non potest germinare. Sextò, Riuis à fonte separatus exarefcit.

3. Alij hanc addunt: Christus est Spõsus Ecclesiæ: At Christus non est adulter, nec generat filios ex adultera: Ergo nõ generat filios, nisi ex Sponsa sua Ecclesia. Nemo igitur filius Christi est, nisi matrem agnoscat Ecclesiam. Quò spectat illud Cypriani libro de vnitae Ecclesiæ: *Non habet Deum Patrem, qui Ecclesiam non habet matrem.* Quod etiam repetit Augustinus libro quarto de Symbolo ad Catechumenos capite 13.

CAPVT VII.

*De Ministris Synagoge Ordinariis, qui erant
Leuita, Sacerdotes, & Pontifex.*

1. **I**N statu naturæ, qui durauit ab Adamo vsque ad Moysen, omnes primogeniti erant Sacerdotes, & diuino cultui peculiariter mancipati. At in statu legis Mosaicæ, qui durauit à Moysè vsque ad Christum, voluit quidem Deus omnes primogenitos sibi

sibi sanctificari. (Exodi 13.2.) Sed tamen in illorum locum, ex duodecim tribubus Israël, elegit tribum Leui, eamque diuino seruitio præ cæteris destinauit, iuxta illud Numerorum 3. 11. *Ego tuli Leuitas à filiis Israël pro omni primogenito in filiis Israël, eruntque Leuita mei.* Et capite octauo, 6. *Tolle Leuitas de medio filiorum Israël, & purificabis eos. Et infra: Statues Leuitas in conspectu Aaron & filiorum eius, & consecrabis oblatos Domino, ac separabis de medio filiorum Israël, vt sint mei: Et postea ingredientur tabernaculum fixeris, vt seruiant mihi. Et iterum: Tuli Leuitas pro cunctis primogenitis filiorum Israël, vt seruiant mihi in tabernaculo, & orent pro eis, ne sit in populo plaga.*

2. Porrò in tribu Leui tria hominum genera distingui solent. Primò, Leuitæ propriè dicti. Secundò, Sacerdotes. Tertio, Summus Sacerdos seu Pontifex. Tametsi omnes, qui erant ex tribu Leui, generatim vocati fuerint Leuitæ, seu filij Leui; tamen ex vsu Scripturæ, Leuitæ propriè dicti distinguebantur à Sacerdotibus & Pontifice. Nam illi soli vocabantur Sacerdotes, qui offerebant victimas & sacrificia. Illi verò Leuitæ, qui Sacerdotibus ministrabant. Inter Sacerdotes, qui erat summus, vocabatur Pontifex.

3. De his omnibus, ac potissimùm de Pontifice, agendum est hoc ordine. Primò, Ex qua familia fuerit Pontifex. Secundò, Que fuerit successio Pontificum. Tertio, Quo ritu consecrati fuerint Leuitæ, & Sacerdotes, & Pontifex. Quarto, Quod fuerit illorum officium. Quintò, Quo vestitu & ornatu fuerint vsi. Sextò, Quos & quantos reddi